

Peter R. de Vries was gereformeerd opgevoed.
Dat geloof van zijn jeugd was duidelijk in wat je moest denken en moest doen.
Er waren vaste patronen van bidden en lezen aan tafel en op zondag naar de kerk.
Je wist wat goed was en verkeerd.
Het kon allemaal wel eens wat rechtlijnig overkomen. Tegelijkertijd was dat geloof ook een bron van rechtvaardigheidsbesef. Je kwam op voor mensen in nood.
Vader de Vries zat vroeger in het verzet. Hij heeft dat nooit aan zijn zoon gezegd.
Want ook dat hoorde er bij: je loopt niet te koop met je goede daden.
Peter R. de Vries had afscheid genomen van de kerk van zijn jeugd. Hij botste misschien op een rechtlijnige vader. Hij botste misschien vooral op mensen die dan wel op zondag vroom kunnen praten, maar door de week on-vroom handelen.
Hij had een ontzettende hekel aan hypocrisie.
De kerk van vroeger mag hij dan afgeworpen hebben, het rechtvaardigheidsbesef is hij nooit kwijtgeraakt. Integendeel, dat belichaamde hij als geen ander.
Dat je doet wat je moet doen en opkomt voor mensen in nood.
Dat maakte diepe indruk en heeft velen geraakt.
Bij Carré zei iemand die bij het afscheid in de rij stond: wat moeten we nu, wie zal nu voor ons opkomen? Voor velen was Peter R. de Vries een baken geworden in een tijd vol verwarring. Voor sommigen was hij misschien wel meer dan dat.

Dit volk eert mij misschien wel met de lippen, maar hun hart is ver van mij.

Huichelaars zijn jullie!

Vlijmscherp, minstens zo scherp als Peter R. de Vries kon zijn, reageert Jezus op farizeeën die kritiek hebben op zijn leerlingen.

Die eten zomaar brood, zonder eerst hun handen te wassen.

Ze houden zich niet aan onze vormen en voorschriften.

Dat is niet alleen onhygiënisch.

Dat handen wassen had ook een diepere betekenis. Het was een moment van bezinning.

Je maakte daarmee duidelijk: Ik wil het brood met zuivere handen eten.

Ik wil het onzuivere van mijn leven afwassen.

Je zou het handen wassen een vorm van bidden kunnen noemen.

Een heilige handeling omdat ook het samen brood eten iets heiligs had. Brood is een gave, van de boer en de bakker, maar ook van de natuur en van God.

Het ritueel voedde dat besef.

Handen wassen, stil zijn, even de ogen sluiten, danken... Dat kunnen goede gewoontes zijn. Goede vormen maken je bewuster. Iemand zei: goede vormen kunnen je verder helpen ook als je zelf niet in vorm bent.

Ja, maar vormen kunnen ook uithollen en leeg en nietszeggend worden.

Een verhaaltje uit India.

Elke avond, als de goeroe gaat zitten voor de eredienst, loopt een kat bij iedereen langs.

Die leidt de aanwezigen af. Daarom geeft de goeroe opdracht de kat tijdens de dienst vast te binden. Dat doen ze, elke keer weer.

Als de goeroe gestorven is, binden ze de kat nog steeds tijdens de samenkomst vast.

En als de oude kat ingeslapen is, wordt er nieuwe kat gezocht, zodat hij tijdens de eredienst vastgebonden kan worden, zoals het hoort.

Eeuwen later schrijven geleerde leerlingen van de goeroe wetenschappelijke verhandelingen over de liturgische betekenis van het vastbinden van een kat als er een dienst plaats vindt.

Bij Farizeeën zijn de vormen niet alleen uitgehold.

Ze nemen leerlingen van Jezus de maat omdat zij niet vasthouden aan de gebruiken van voorouders. Die wassen de handen niet! Die doen niet zoals het hoort!

Nee, dan wij, wij doen dat wel!

Wij hebben het gelijk aan onze kant. Wij zijn zuiver.

Traditie wordt in de handen van Farizeeën een wapen. Misschien staat er daarom wel:

ze wassen hun **vuist** voor het brood eten. De vuist van het eigen gelijk en de eigen zuiverheid om anderen, zoals die leerlingen, mee te slaan.

Dan wordt Jezus boos. Jullie lijken wel vroom, jullie lippen spreken vrome woorden.

Maar jullie hart is ver van God.

Huichelaars!

Jezus schaft de vormen en voorschriften van zijn traditie niet af.

Hij is en blijft Joods, net als die farizeeën.

Jezus weet wel hoe een traditie kan uithollen en verraden kan worden.

Het woord traditie kan twee dingen betekenen: overlevering en verraad.

Een goede traditie levert het waardevolle van vroeger en vandaag over.

Dat kan via mensen, via verhalen, vormen, rituelen, gebruiken..

Zoals dat handen wassen voor het eten. Zoals het vieren van feesten.

Traditie kan verraad worden.

Voor Farizeeën lijkt dat te zijn: als je je niet strikt aan vormen van vroeger houdt.

Als je niet doet zoals ze toen deden.

Voor hen lijken vormen doel op zichzelf geworden.

Jezus legt bij de traditie het accent op het hart.

Op jouw gezindheid, jouw manier van leven en jouw menselijkheid.

Joden kennen de traditie van het besnijden van de voorhuid.

Jezus zegt: laat je hart besnijden.

Hij zegt: als je je niet houdt aan de uiterlijke vormen ben je niet onrein.

Onrein kan zijn wat van binnen uitkomt.

Jezus is heel concreet: hebzucht, hoererij, boosaardigheid, teugelloosheid.

Zelfverheffing, onnadenkendheid, diefstal of moord. Een boos oog.

Daarmee onheilig je mensen en vervloek je God.

Daarmee verraad je de traditie

Verraad is als je hypocriet bent of huichelt.

Of als regels van godsdienst boven menselijkheid gaan.

Tom Naastepad schrijft: nergens is God zo afwezig als in een land met fanatieke vromen.

Zoiets is verraad.

Van traditie.

Van God.

En wij?

Wij hebben veel vormen afgeschaft. Misschien, nee waarschijnlijk teveel.

Dat handen wassen, danken bij het eten, de zondag met haar gebruiken, vaste momenten waarop verhalen klinken, we hebben veel overboord gekieperd.

We dachten lang: we kunnen wel zonder.

Ik denk het niet.

Peter R. de Vries en anderen konden zich afzetten tegen een jeugd met starre vormen.
Met alle beperktheid en menselijkheid van die generatie hebben ze wel via de verhalen, vormen en tradities een diep besef van onkreukbaarheid en rechtvaardigheid meegekregen.
Het waren geleiders en kanalen.
De vraag is: wat is er voor in de plaats gekomen.

Traditie kan verstarren. Maar ook helpen.
Niet als doel op zichzelf.
Daar waarschuwt Jezus tegen.
Daarom wordt hij zo boos op die Farizeese scherpslijperij.
Daarom gaat hij ook op zo'n ontspannen en speelse manier met traditie om.
De sabbat is er voor de mens en niet andersom, zegt Jezus niet voor niets.
En een keer aren plukken op sabbat vindt hij geen bezwaar.

Jezus weet wel hoe traditie een heilzaam *middel* kan zijn.
En dat vormen je kunnen je helpen ook als je niet in vorm bent.
Ze zijn er om je hart te openen. Niet een keer, maar steeds opnieuw.
Tradities helpen je om het vol te houden.
Om je er aan te herinneren dat je leven geen bezit, maar een groot geschenk is.
Je te doen beseffen dat je niet zomaar leeft, maar geroepen bent om er te zijn als het nodig is. Om je te doen weten dat je in je leven niet alleen gaat.
Maar mag vertrouwen boven je zelf uit.

En bedenkt: niet alleen de vormen en gebruiken, ook jij zelf bent *traditie*.
Kanaal van het goede door te geven.
Hou ook je zelf bij de les.
Hou de goede gebruiken in ere. Of begin er weer mee.
Al is het maar met iets kleins.
Begin met handen wassen, even stil zijn, een kort gebed.
Door kleine gebruiken komt de zin van je leven dichterbij.

Amen